

assimilating civilians of the USSR with German racial group or relocate them beyond the Urals or exterminate when defining the concept of the Holocaust has been substantiated.

It has been established that in violation of Article 1, paragraph 1, subparagraph 20 of the Law of Ukraine "On the Legal Status and Honoring the Memory of Fighters for the Independence of Ukraine in the Twentieth Century" No. 314 dated 09.04.2015 the Cabinet of Ministers of Ukraine did not approve the list of organizations, structures and formations existing during the twentieth century aimed at obtaining, restoring or protecting the independence of Ukraine. It has been established that the legislation does not define specific forms of legal and illegal fighting for independence of Ukraine. There is no regulatory definition of fighters for the independence of Ukraine (specific individuals, organizations, other formations) related to the National Socialist Workers' Party of Germany and its units (SA, SD, SS, Gestapo).

A number of recommendations have been provided. In particular, to open access to information about the persecution and mass extermination of Jews, Roma and Slavs during the Second World War, to approve the list of legal and illegal forms of fighting for independence, fighters for independence in the twentieth century.

Key words: *prevention of glorification of war criminals, prevention of legalization of Nazism, fighters for independence of Ukraine, Holocaust.*

Стаття надійшла до редакції 16.04.2021 р.

УДК 341

В.І. Вишковська
А.А. Попов

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І ЗАСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В статті зосереджена увага на аспектах відставання міжнародного права від потреб сучасних міжнародних відносин. Автори критично оцінюють погляди деяких науковців на роль Організації Об'єднаних Націй, зокрема Ради Безпеки, у розв'язанні кризових ситуацій міжнародної безпеки і пропонують суттєві зміни, з метою досягнення їх більшої ефективності та дієвості.

На думку авторів, бажаного результату можна досягти домогтися двома шляхами. Перший з них - запровадження в міжнародне право нових інститутів, які б відповідали сучасним потребам людства; другий - надання вже існуючим інститутам нових, якісно інноваційних функцій.

Серед нових реалій, з якими зіткнулось міжнародне право - активне використання деякими державами такого комплексу політичних, економічних, військових та інших заходів, таких як «гібридна війна». Остання застосовується не тільки проти України, але й проти інших країн світу, зокрема, проти країн Європейського Союзу.

Типовими рисами цього ганебного явища є знищення об'єднуючих цінностей, застосування традиційних, нетрадиційних тактик і недержавних (нерегулярних) воєнізованих формувань, організацію терористичних актів із запровадженням масового насильства і примусу, а також кримінальних безладів. При цьому відмінності між регулярними і нерегулярними підрозділами розмиваються. Їхні дії оперативні і

тактично скеровуються і координуються, аби досягти синергетичного ефекту у фізичному і психологічному вимірах конфлікту у межах одного театру воєнних дій. Останнє спостереження, на думку авторів, спричиняє потребу переоцінити роль держави і роль інших, можливо потенційних суб'єктів міжнародного права.

Доцільно знайти критерії відповідальності за ці дії і зв'язок з діяльністю тієї чи іншої держави. Саме така постановка питання даватиме можливість ефективних дій при «гібридних» злочинах без перешкод, притаманних державному суверенітету.

Ми вважаємо, що час продовжити обговорення перспективи участі в міжнародно-правовому регулюванні не тільки окремих фізичних осіб, але й їх сукупності (спільнот, формальних і неформальних об'єднань). Прикладом для початку може бути «кримінальна відповідальність» юридичних осіб.

Ключові слова: *гібридна війна, істотна зміна ідентичності, нетрадиційна тактика, феномен «приховування», фізична особа і спільноти, як учасники міжнародних відносин.*

DOI 10.34079/2226-3047-2021-12-21-44-51

Постановка проблеми. Міжнародне право сьогодні як ніколи є недосконалим, вимагає нового вирішення. Це проявляється в багатьох сферах міжнародного життя. Однією з них є право міжнародної безпеки, важливої частини міжнародного права, нормальне забезпечення якого як ніколи суттєво для України, що віч на віч зіткнулася з російською агресією. Отже, воно вимагає нагальних змін з врахуванням можливостей самої системи сучасного міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовій та вітчизняній правовій доктрині питанням осучаснення міжнародного права присвячено багато праць. Серед них наукові праці українських вчених: М.В. Буроменського, В.П. Горбуліна, В.Н. Денисова, М.В. Яновського, В.С. Семенова, В.І. Євінтова, О.О. Мережка, В.О.Черних, О.Ю. Запорожця, Б.О. Парахонського, Г.М. Яворської та інших. У той же час малодослідженими залишаються питання ефективності впливу існуючих можливостей міжнародно-правових інститутів на «нетрадиційні» агресивні прояви з боку деяких країн та їх підлеглих осіб і структур. Метою статті є здійснення аналізу основних особливостей названих «нетрадиційних» агресивних тактик і визначення окремих шляхів відповідного вдосконалення існуючого міжнародного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання про відповідність міжнародного права вимогам сучасності тісно пов'язано із захистом національних інтересів кожної країни у сфері безпеки. «Складовою зовнішньої політики незалежної України, - пише В. О. Черних, - є діяльність у міжнародних структурах, що працюють над питаннями протидії світовим загрозам, у тому числі безпековим, екологічним, економічним, демографічним, продовольчим тощо. Така політика визначається стратегічними національними інтересами у сфері безпеки й у процесі переходу країни до стійкого розвитку. Система безпеки на глобальному рівні, дійовою одиницею якої є Українська держава, спирається на діяльність універсальної Організації Об'єднаних Націй (ООН), що визнана стрижневою в загальнолюдській конфігурації протидії світовим загрозам [Черних, 2016, с.404].

Ймовірно, в останньому випадку ми маємо справу із звиклими оцінками. Дійсно, відповідно до положень Преамбули та п.1 ст.1 Статуту ООН, її основним завданням та першочерговою метою створення є підтримання міжнародного миру та безпеки шляхом застосування певних колективних заходів для запобігання та усунення загрози миру та актів агресії, при чому пріоритет надається мирному врегулюванню міжнародних

конфліктів. Згідно зі ст.24 Статуту ООН, на Раду Безпеки ООН (РБ ООН), покладена головна відповідальність за підтримку міжнародного миру та безпеки, внаслідок чого РБ ООН діє від імені Організації у зазначеній сфері (Організація Об'єдинених Націй, 1945).

Однак вже досить довгий період РБ ООН не виконує належним чином своїх функцій. Одним з таких прикладів є історія із створенням спеціального трибуналу з розслідування катастрофи малайзійського літака. У проєкті резолюції, запропонованої Малайзією, йдеться, що РБ ООН повинен «сформувати міжнародний трибунал з єдиною метою - добитися судового переслідування тих, хто несе відповідальність за злочин, пов'язаний зі збитим літаком авіакомпанії «Малайзійські авіалінії», що здійснював рейс МН17 17 липня 2014 року» (Центр Разумкова, 2016). Проти проголосувала одна делегація - Російська Федерація, яка скористалась своїм правом вето у РБ, і таким чином, заблокувала прийняття важливого документа.

Іншим негативним прикладом є історія з прийняттям - «кримської резолюції» про підтримку цілісності України. 28 липня 2016 р. у зв'язку із нікчемним рішенням Президента Російської Федерації (РФ), спрямованим на включення Автономної Республіки Крим та міста Севастополь до складу Південного федерального округу. Україна внесла на розгляд РБ ООН проєкт заяви РБ ООН для преси з даного питання. У проєкті документа, зокрема, йшлося про глибоку стурбованість РБ ООН відповідним рішенням російської сторони, а також ще раз підтверджено повагу до суверенітету, незалежності та територіальної цілісності нашої держави. Делегація РФ без жодної аргументації заблокувала розповсюджений українською стороною проєкт. Рішення РФ щодо заяви стало черговим свідченням зловживання РФ статусом члена РБ ООН.

На жаль, не можна стверджувати, що міжнародна спільнота є одноставною в оцінці діяльності ООН і важливості останньої. Глава ООН ознайомив 28 січня з пріоритетами роботи на 2021 рік. І лише сьомим пріоритетом у роботі Генеральний секретар ООН вважає «подолання геополітичних розколів і пошук точок дотику». У цьому контексті, він заявив про необхідність домогтися «єдності в Раді Безпеки» і прагнути уникнути «великого розколу», який розділить світ надвоє. «Будь-яка нездатність великих держав домовитися між собою розв'яже руки порушникам спокою, які розпалюють і підігривають конфлікти», - попередив Антоніу Гутерреш ([Гутерреш, 2021).

Таким чином, міжнародне право потребує нагальної офіційної переоцінки пріоритетів і суттєвих змін, з метою досягнення його більшої ефективності та єдності і взаєморозуміння. На наш погляд, бажаного результату можна домогтися двома шляхами. Перший з них - запровадження в міжнародне право нових інститутів, які б відповідали сучасним потребам людства; другий - надання вже існуючим інститутам нових, якісно інших функцій. Так, сучасність зіткнулася з новими реаліями в такій підгалузі міжнародного права, як право міжнародної безпеки. Серед них - активне використання деякими державами комплексу політичних, економічних, військових та інших заходів, зокрема, таких як «гібридна війна». Це негативне непересічне явище, безумовно, небезпечне для всього світу. Більшість (84%) експертів переконані у тому, що Росія здійснює гібридну агресію проти країн Європейського Союзу (ЄС). На їх думку, головними цілями російської агресії є: розвал ЄС, знищення об'єднуючих цінностей і формування нового європейського устрою під егідою Росії (70%), відродження «імперської величі Росії і забезпечення домінуючих позицій в Європі (64%)» (Центр Разумкова, 2016, с.4).

Значною мірою засоби і методи цієї війни були направлені і продовжують використовуватися проти України. «Гібридна» війна проти нашої держави, - зазначає

Костянтин Кононенко, заступник директора українського Національного інституту стратегічних досліджень, - засвідчила також відсутність дієвості міжнародних глобальних і регіональних безпекових інститутів (ООН, ОБСЄ, ЄС, Ради Європи, СНД) у врегулюванні міжнародних конфліктів і локальних воєн та як наслідок - втрату ними міжнародного авторитету» (Центр Разумкова, 2016, с.13).

Чому ж саме про «гібридну війну» йдеться, коли говорять про втрату «дієвості міжнародних глобальних і регіональних безпекових інститутів»? Ф. Хоффман в своїй праці «Конфлікт у XXI столітті. Поява гібридних війн» (2007 р.) зазначив, що «гібридні війни» поєднують цілий спектр різних режимів ведення війни, включаючи застосування традиційних, нетрадиційних тактик і недержавних (нерегулярних) воєнізованих формувань, організацію терористичних актів з використанням масового насильства і примусу, а також кримінальних безладів (Першин, 2016). На його думку, «гібридні війни» ведуться як державними, так і недержавними структурами. При цьому відмінності між регулярними і нерегулярними підрозділами розмиваються. Їхні дії оперативно і тактично скеровуються і координуються, аби досягти синергетичного ефекту у фізичному і психологічному вимірах конфлікту у межах одного театру воєнних дій (Першин, 2016).

Невипадково, Д. Золотухін вважає, що фактично, в ідеальному стані, відбиттям «гібридної» агресії має опікуватися громадянське суспільство, а не держава. Оскільки держава просто не в змозі реалізувати цю задачу (Центр Разумкова, 2016, с.15). Іншими словами, ми бачимо в такій пропозиції потребу переоцінити роль держави та інших, можливо потенційних суб'єктів міжнародного права.

Істотною рисою «гібридної війни» є феномен «приховування». «Якщо у традиційних війнах прямо говориться про претензії або амбіції одних держав щодо інших, - пишуть Б.О. Парахонський і Г.М. Яворська, - чітко визначаються цілі війни, стратегічні наміри супротивників, то у війнах гібридного типу головний акцент робиться на створенні ситуації страху, нестабільності, невизначеності тощо. Приховування реального смислу війни стає необхідним з огляду на потребу виправдати свої дії в очах як власного населення, так і світової спільноти в умовах глобального інформаційного простору. Оскільки реальна ситуація може змінюватись і набувати небажаного вигляду, стає необхідним висувати на поверхню різні версії. Відбувається своєрідна гра прихованих смислів (Парахонський та Яворська, 2017, с.8). На думку останніх авторів, перемога у «гібридній війні» можлива, але вона не здобувається лише шляхом деокупації територій або введенням міжнародних контингентів, хоча це також необхідно. Перемога означає досягнення досить істотної зміни ідентичності або її корегування у вигідний для себе бік ([Парахонський та Яворська, 2017, с.12).

Оскільки передумовою ведення гібридної війни є формування глобалізованого соціально-інформаційного і культурного простору як потужного механізму моделювання реальності відповідно до правила: реальним і справжнім є те, що пропонується в цьому просторі, належним чином подане та оцінене, тоді як факти, що цьому суперечать, відкидаються та замовчуються або витіснені на периферію (Парахонський та Яворська, 2017, с.10), Б.О. Парахонський і Г.М. Яворська вважають, що для «гібридної війни» існує такий самий симбіотичний зв'язок між гібридним агресором і сучасним інформаційним середовищем, що включає медійні та новомедійні засоби (Інтернет і соціальні мережі). Без соціальних мереж сучасна «гібридна війна» втратила б сенс. Крім того, на відміну від війни з терором, інформаційний простір у цьому випадку перетворюється на простір безпосереднього ведення воєнних дій, а інформація - на зброю з цілком реальним руйнівним ефектом, при застосуванні якої

руйнуються не фізичні об'єкти, а уявлення про дійсність (Парахонський та Яворська, 2017, с.12).

«Меметична зброя (memeticwarfare) як інструмент у «гібридній» війні, - пише Л. Смола, - вже відіграла свою важливу роль. Меми: укропи, колоради, кримнаш, ввічливі люди, ватники, майдануті, бандерлоги, свідоміти, кіборги стали елементами ментальної зброї та вплинули на формування світоглядних позицій протидіючих сторін» (Центр Разумкова, 2016, с.56). Підкреслене вище висуває необхідність адекватної реакції на нові методи і засоби ведення війни, адже ті, що використовувалися раніше: артилерія, авіація, окупація, блокада, втратили свій сенс.

На наш погляд, у вирішенні цих проблем раціонально було б використати, по-перше - застосування адекватних зворотних дій не тільки до «старих» суб'єктів міжнародного права (в даному випадку - агресивних суб'єктів-держав), але й фірм і фізичних осіб, незалежно від їх державної належності. Як приклад, можна навести відключення відповідних суб'єктів від всесвітньої мережі Інтернет і блокування їх теле/радіо передач на «ворожій» території. Умовно кажучи, коли відбуваються масові порушення державного кордону, набагато ефективніше закрити його повністю, ніж ставити прикордонника за кожним куцем. Останнє міркування, з врахуванням існуючого досвіду застосування санкцій з боку світової спільноти до юридичних і фізичних осіб, з необхідністю ставить на порядок денний питання про певну міжнародну суб'єктність юридичних осіб. Також про остаточне визнання суб'єктом міжнародного права фізичної особи і формулювання видів діяльності цієї особи, що мають міжнародне значення, у зв'язку з діяльністю тієї чи іншої держави. Саме така постановка питання даватиме можливість ефективних дій проти «гібридних» злочинів без перешкод, притаманних державному суверенітету.

Подібна постановка питання має право на життя. Так, О. В. Тарасов пише: «...міжнародна практика все частіше доводить, що індивід має міжнародні права та обов'язки. Фізична особа має право звертатися в позасудові (Комітет з прав людини, Комісія з прав людини та ін.) та судові (Європейський суд з прав людини, Міжамериканський суд з прав людини) міжнародні органи за захистом своїх прав. Фізична особа може нести міжнародну кримінальну відповідальність за вчинення міжнародних злочинів (Буроменський, ред., 2006, с.42).

Вже настав час продовжити обговорення перспективи участі в міжнародно-правовому регулюванні не тільки окремих фізичних осіб, але й їх сукупності: спільнот, формальних і неформальних об'єднань. Прикладом для початку порівняльної дискусії може бути «кримінальна відповідальність» юридичних осіб. Як приклад другого шляху, «надання вже існуючим інститутам нових, якісно інших функцій», використання старих інститутів міжнародного права, але з новим змістом, можна привести пропозицію провідних західних і українських експертів запровадження голосування більшістю 60% або 70%, при розгляді Радою таких важливих питань як порушення імперативних норм міжнародного права, проявів агресії, геноциду тощо; необхідність налагодження співпраці РБ з Міжнародним кримінальним судом і створення сил негайного реагування у вигляді багатонаціонального контингенту із представників держав-членів РБ; потребу нормативного регулювання на вищому рівні миротворчих та інших операцій ООН (Сербенко, 2015).

Прикладом того ж роду може бути так звана «відмова». Відмова - це акт, на підставі якого суб'єкт (зазвичай держава) відмовляється від своїх прав і претензій. Відмова можлива або у вигляді передачі права іншому, або у вигляді відречення від права взагалі. Прикладом відмови першого роду може служити відмова СРСР від репараційних претензій до Японії та Німеччини. Прикладом іншого роду - відмова

України від володіння ядерною зброєю. Відмова завжди стосується права суб'єкта та не створює зобов'язання для третіх держав. За формою відмова може бути письмовою, усною або мовчазною. Однак вона завжди має бути ясно вираженою, її неможливо резюмувати. Міжнародне право не містить певних положень щодо можливості відмовитися від відмови. Але можна припустити, що тут має діяти те саме застереження, що й у праві міжнародних договорів - *rebus sic stantibus*.

Однак, використовувати цей відомий міжнародному праву інститут потрібно із застереженнями, які б відповідали сучасним реаліям. М. Гончар зауважує, що під час президентства В. Януковича в Україні прийнятий Закон «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», в якому був зафіксований «позаблоковий статус України», який не має міжнародно-правового механізму визнання (Центр Разумкова, 2016, с.60). За нашою точкою зору, це є зворотною підставою для перегляду Україною свого зобов'язання.

Висновок. Термін «гібридна війна» введено в обіг для відображення багатогранності, комплексності сучасних конфліктів за участі державних і недержавних гравців. Вони проводять скоординовані операції одночасно у фізичному та інформаційному просторах, використовують необмежену кількість засобів, методів, форм, способів впливу на супротивника, уникаючи повномасштабного військового протистояння. Міжнародне право сьогодні як ніколи вимагає доопрацювання та вдосконалення. Однією з його підгалузей, яка потребує нагальних змін - право міжнародної безпеки, важливої частини міжнародного права, нормальне забезпечення якого є важливим для України, що зіткнулася з російською агресією на власній території. На часі здійснити офіційну переоцінку пріоритетів та ініціювати суттєві зміни, з метою досягнення більшої ефективності міжнародного права та його ролі на міжнародній арені.

Бібліографічний список

- Буроменський, М.В., ред., 2006. *Міжнародне право*. Київ: ЮрінкомІнтер.
- Гутерреш, А., 2021. Глава ООН про пріоритети роботи на 2021 рік: за кризою слідують зміни. *Українське право*, [онлайн] 31 січня. Доступно: <https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/glava-oon-pro-priorityty-roboty-na-2021-rik-za-kryzoju-sliduyut-zminy/> [Дата звернення 20 квітня 2021].
- Организация Объединённых Наций, 1945. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010> [Дата звернення 9 квітня 2021].
- Парахонський, Б.О. та Яворська, Г.М., 2017. Онтологія гібридної війни: гра прихованих смислів. *Стратегічна панорама*, 1, с.7–16.
- Першин, Ю.Ю., 2016. Записки о «гибридной войне». *Вопросы безопасности*, 4, с.63–85. DOI: 10.7256/2409-7543.2016.4.19510
- Сербенко, Н., 2015. Щодо актуальності реформування ООН. *Борисфен Інтел*, [онлайн] 6 квітня. Доступно: <<http://bintel.com.ua/uk/article/ReformUN/>> [Дата звернення 20 квітня 2021].
- Центр Разумкова, 2016. «Гібридна» війна Росії – виклик і загроза для Європи. *Разумков Центр*. [онлайн] Доступно: <https://razumkov.org.ua/images/Material_Conference/2016_12_14/GIBRID-WAR-FINAL-1-1.pdf> [Дата звернення 05 квітня 2021].
- Черних, В.О., 2016. Українське питання у рішеннях органів ООН. В: А.П. Гетьман, І.В. Яковюк, В.І. Самощенко, ред. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного*

права: матеріали II Харківських міжнар. правових читань, присвяч. пам'яті проф. М.В. Яновського і В.С. Семенова, м. Харків, 21 листоп. 2016 р. Харків, Ч.2, с.404–407.

References

- Buromenskiy, M.V., ed., 2006. *Mizhnarodne pravo [International law]*. Kyiv: YurinkomInter. (in Ukrainian).
- Chernykh, V.O., 2016. Ukrainske pytannia u rishenniakh orhaniv OON [The Ukrainian question in the decisions of UN bodies]. In: *Current problems of modern international law: Proceedings of the II Kharkiv International legal readings*, Kharkiv, 21 November 2016. Kharkiv, Part2, pp.404-407. (in Ukrainian).
- Guterres, A., 2021. Hlava OON pro priorityty roboty na 2021 rik: za kryzoiu sliduiut zminy [The head of the UN on the priorities for 2021: the crisis is followed by change]. *Ukrainske pravo*, [online] 31 January. Available at: <https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/glava-oon-pro-priorityty-roboty-na-2021-rik-za-kryzoyu-sliduyut-zminy/> [Accessed 20 April 2021]. (in Ukrainian).
- Parakhonsky, B. and Yavorska, G., 2017. Ontolohiia hibrydnoi viiny: hra prykhovanykh smysliv [The ontology of the hybrid war: interplay of hidden meanings]. *Strategic Panorama*, 1, pp.7-16. (in Ukrainian).
- Pershin, Y.Y., 2016. Zapiski o «gibridnoj vojne» [Comments on "hybrid warfare"]. *Security issues*, 4, pp.63-85. DOI: 10.7256/2409-7543.2016.4.19510 (in Russian).
- Razumkov Centre, 2016. «Hibrydna» viina Rosii – vyklyk i zahroza dlia Yevropy [Russia's "hybrid" wine is a challenge and a threat to Europe]. *Razumkov Centre*. [online] Available at: <https://razumkov.org.ua/images/Material_Conference/2016_12_14/GIBRID-WAR-FINAL-1-1.pdf> [Accessed 05 April 2021]. (in Ukrainian).
- Serbenko, N., 2015. Shchodo aktualnosti reformuvannia OON [On the Relevance of Reforming the UN]. *Borysfen Intel*, [online] April 6. Available at: <<http://bintel.com.ua/uk/article/ReformUN/>> [Accessed 20 April 2021]. (in Ukrainian).
- United Nations, 1945. Ustav Organizatsii Obedinennykh Natsiy i Ustav Mezhdunarodnogo Suda [The Charter of the United Nations and the Charter of the International Court of Justice]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010> [Accessed 9 April 2021]. (in Russian).

V. Vyshkovska
A. Popov

MODERN PROBLEMS OF INTERNATIONAL LAW AND MEANS OF THEIR SOLUTION

The article focuses on the aspects of lagging international law behind the needs of modern international relations. The authors critically assess the views of some scientists on the role of the United Nations, in particular the Security Council, in resolving international security crises and suggest significant changes in order to achieve their greater effectiveness and efficiency.

According to the authors, the desired result can be achieved in two ways. The first of them is the introduction of new institutions in international law that would meet the modern

needs of humanity; the second is the provision of new, qualitatively innovative functions to existing institutions.

Among the new realities faced by international law is the active use by some states of such a set of political, economic, military and other measures, such as "hybrid warfare". The latter is used not only against Ukraine, but also against other countries of the world, in particular, against the countries of the European Union.

Typical features of this shameful phenomenon are the destruction of unifying values, the use of traditional, non-traditional tactics and non-state (irregular) paramilitary groups, the organization of terrorist acts with the introduction of mass violence and coercion, as well as criminal riots. At the same time, the differences between regular and irregular divisions are blurred. Their actions are quickly and tactically directed and coordinated in order to achieve a synergistic effect in the physical and psychological dimensions of the conflict within the same theater of military operations. The latter observation, according to the authors, makes it necessary to overestimate the role of the state and the role of other, possibly potential subjects of international law.

It is advisable to find criteria for responsibility for these actions and connection with the activities of a particular state. It is this formulation of the question that will allow effective actions in "hybrid" crimes without obstacles inherent in state sovereignty.

We believe that it is time to continue discussing the prospects of participation in international legal regulation not only of individual individuals, but also of their totality (communities, formal and informal associations). An example to begin with is the "criminal liability" of legal entities.

Keywords: *hybrid warfare, significant identity change, non-traditional tactics, the phenomenon of "concealment", an individual and communities as participants in international relations.*

Стаття надійшла до редакції 20.04.2021 р.

УДК 347.41

В.В. Школьний

«РОЗУМНІ КОНТРАКТИ» (СМАРТ-КОНТРАКТИ) ЯК НОВИЙ ВИКЛИК ДЛЯ ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті визначено теоретико-правовий зміст категорії «розумні контракти», окреслено поняття та основні форми реалізації контрактних зобов'язань без примусового виконання. Виходячи з сучасної глобалізаційної парадигми правового розвитку, смарт-контракти визначено як контракти, технологічно забезпечені у такий спосіб, що дає можливість сторонам гарантувати двостороннє виконання договірних зобов'язань без звернення до засобів примусового виконання, включаючи судовий спосіб захисту порушених прав. Наголошується, що подібна дефініція потребує включення до чинного цивільного і господарського законодавства, зважаючи на фактичне існування у суспільних відносинах таких контрактів у формі торгових автоматів та інших технологічно можливих практичних формах і моделях, а також враховуючи реальну можливість забезпечити зменшення гіпотетичних витрат сторін контракту на судовий розгляд справи.

Ключові слова: *смарт-контракти, договір, цивільне право, примусове виконання,*